

## บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาหลักคำสอนเรื่องกรรมในพุทธศาสนาเถรวาท โดยการนำนัยแห่งพระอภิธรรมมาวิเคราะห์และอธิบายเพื่อแก้ไขความเข้าใจที่ผิดพลาดของพุทธศาสนิกชนทั้งในแง่หลักธรรมและการปฏิบัติอันจะนำไปสู่ประโยชน์ที่พึงมีแก่ปัจเจกบุคคลผลการศึกษารูปได้ 7 ประเด็นหลัก ดังนี้

1. กรรม หมายถึง การกระทำที่เป็นทั้งความดีและความชั่วซึ่งจะก่อให้เกิดผลในอนาคต แม้การกระทำเหล่านั้นต้องประกอบด้วยเจตนา แต่เจตนาไม่ใช่กรรม เพราะองค์ประกอบของกรรมมีทั้งเจตนาและธรรมที่ประกอบร่วมกับเจตนา

2. การจำแนกประเภทของกรรมสามารถแบ่งออกได้หลายประการตามลักษณะต่าง ๆ เช่น แยกตามช่องทางของการกระทำ หรือ ตามเหตุของการกระทำ แต่การแยกตามเหตุของการกระทำควรมีเพียง 2 ประการ คือ กุศลเหตุ และอกุศลเหตุ เนื่องจากพุทธศาสนาไม่มีกรรมที่เป็นกลาง ๆ ที่เข้าใจกันว่าเป็นอพยากตกรรม

3. การนำวิถีจิตและปัจจัย 24 ในคัมภีร์พระอภิธรรมมาอธิบายหลักเกณฑ์ในการให้ผลของกรรม 12 ในอรรถกถาของพระสูตร ทำให้ประเด็นปัญหาจากการตีความต่าง ๆ มีความชัดเจนขึ้น เช่น อนันตริยกรรมสามารถส่งผลได้ทั้งชาตินี้ ชาติหน้าและชาติถัด ๆ ไปด้วยขณะเจตนาในขณะจิตตั้งแต่ดวงที่ 1 ถึงดวงที่ 7 ในการประกอบกรรมชนิดนั้น

4. การรับผลแห่งการกระทำของปัจเจกบุคคลเป็นไปในลักษณะความเกิดขึ้นสืบเนื่องติดต่อกันตามกลไกการทำงานของจิต ถ้าไม่มีนามรูปเดิม นามรูปใหม่ย่อมเกิดขึ้นไม่ได้ บุคคลเมื่อกระทำสิ่งใดจึงต้องรับผลแห่งการกระทำนั้น

5. แม้การเลือกกระทำของบุคคลอาจถูกจำกัดด้วยเงื่อนไขขอบเขตของเหตุปัจจัย แต่มนุษย์ก็ควรมีความรับผิดชอบทางศีลธรรมต่อผลการกระทำของตน เพราะบุคคลยังมีอิสรภาพในการเลือกที่จะกระทำหรือไม่กระทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดได้

6. กรรมเป็นกระบวนการให้ผลตามกฎกรรมชาติ ไม่มีผู้ดลบันดาล แม้ผู้จองเวรจะอโหสิกรรมให้แก่กัน แต่ผลกรรมยังสามารถเกิดขึ้นได้ในอนาคตกับผู้กระทำเมื่อเหตุปัจจัยต่าง ๆ พร้อม

7. ผลกรรมที่ปรากฏแก่บุคคลเป็นไปได้อย่างปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่มนุษย์ต้องประสบและบุคลิกลักษณะ ความโน้มเอียงที่จะตัดสินใจไปในทางใดทางหนึ่งของปัจเจกบุคคลวิธีการปฏิบัติตนต่อผลกรรมจึงควรเป็นไปในแง่การยอมรับและวางเฉยต่อผล แล้วสร้างเหตุใหม่ที่

เป็นการกระทำรวมทั้งเปลี่ยนแปลงแก้ไขพฤติกรรมของตนเองในปัจจุบัน เพื่อก้าวล่วงผลกรรมในที่สุด